

i det 14. århundradet och att de måste vara äldre i Östryssland. Den sk. bessarabiska skatten (Borodino) som sedan gammalt utgjort en av hörnstenarna för Seimakulturens datering för han i anslutning till N. J. Merpert till tiden för Mykenes schaktgravar, till 1600—1500 f.Kr. Han sätter Turbino före Seima i tiden bl.a. på grund av en silverspjutspets som hittats där och som är av samma typ som silverspjutspetsarna i Borodinoskatten. Dateringen av denna har hos andra forskare varit lägre; t.ex. Tallgren opererade med årtalen 1300—1000 f.Kr. för både Borodino och Seimakulturen. Om författarens höga datering är riktig får den vissa följder även för Finlands vidkommande: skall kanske Seimayxorna och med dem början av den östliga bronsålderskulturen i vårt land förläggas redan till mitten av det andra förkristna årtusendet?

Ella Kivikoski

KARL JETTMAR, Die frühen Steppenvölker. Der eurasiatische Tierstil. Entstehung und sozialer Hintergrund. Baden-Baden 1964. 275 s. I serien *Kunst der Welt. Ihre geschichtlichen, soziologischen und religiösen Grundlagen*.

I en förnämlig serie *Kunst der Welt* har professor Karl Jettmar nyligen gett ut ett vackert arbete om den förhistoriska stilart som man gärna kallar den eurasiatiska djurstilen och som man under det sista årtusendet f.Kr., börjande kring år 700, möter hos olika folkstammar inom det omätliga område som sträcker sig från trakterna kring Svarta havet i väster — utlöpare finns även i Mellaneuropa — ända till Kinas gränser i öster. Ofta har den helt enkelt kallats skytisk. Den är en stäppernas konststil, men den når också ibland skogsområden liksom hos Ananjinokulturen, den östryska bronsålderns yngsta skede. Inom dess alster finns de praktfulla sibiriska guldföremålen, som under Peter den Stores tid kom till hans samlingar i Petersburg, de skytiska och sarmatiska kurganernas skatter, Minussinkbronserna, Ananjinokulturens djurfigurer, Altaigravarnas djur och fabeldjur i trä, horn och textil, Ordosbronserna och en del andra grupper. En instruktiv karta visar den ofantliga utbredningen.

Författaren bemödar sig — och han har lyckats — att ge en klar och lättfattlig översikt av de olika grupperna, han tecknar samhällsmiljö och historiska fakta som bakgrund för konstskapandet. Man vill gärna ge honom en speciell eloge för att han därvid redogör för tidigare forskning samt gällande meningsskiljaktigheter, särskilt viktigt emedan han också refererar den ryska forskningen. Tacksam är man även för litteraturhänvisningarna som föreligger för varje kapitels vidkommande.

Ett arbete som detta kan inte refereras, det måste läsas. Innehållet är för mångfacetterat, problemen för skiftande och ofta omöjliga att lösa med säkerhet. När författaren i sitt slutkapitel konstaterar att djurstilen uppburits av nomadiska boskapsskötare, ryttarfolk, att det är en stäppernas stil och att det emellan de olika grupperna otvivelaktigt existerar ett genetiskt sammanhang, måste han samtidigt erkänna att det är ofantligt svårt, knappast möjligt, att finna det ursprungliga utbredningscentrumet. När han synbarligen med rätta framhåller det iranska inflytandet — den akemenidiska konsten — som utslagsgivande för stilens uppkomst, räknar han samtidigt med att motivförrådet otvivelaktigt innehåller även europeiska och kinesiska inslag, och att också äldre traditioner inom stäppområdena spelat in. När han försöker förklara djurbildernas betydelse kommer han in på magin, religionen, frågan om stamtotem. Det är fängslande perspektiv som öppnar sig, frågor som underkastas en mångsidig och djuplodande behandling, frågor som tarvar svar och engagerar läsaren.

Ella Kivikoski